

הַלְבוֹת מְלָכִים וּמִלְחָמוֹת פֶּרֶק ה'

א. אֵין הַמֶּלֶךְ נִלְחָם תַּחֲלָה, אֲלָא עַל מִלְחָמַת מִצְוָה. וְאִיזוּ הִיא מִלְחָמַת מִצְוָה זֹאת מִלְחָמַת שְׂבָעָה עֲמָמִים, וּמִלְחָמַת עֲמָלֶק, וְעִזְרַת יִשְׂרָאֵל מִצָּר שָׂבָא עֲלֵיהֶם. וְאַחַר כֵּן נִלְחָם בְּמִלְחָמַת הָרְשׁוֹת וְהִיא הַמִּלְחָמָה שְׁנִלְחָם עִם שָׂאֵר הָעַמִּים, כְּדֵי לְהַרְחִיב גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וּלְהַרְבּוֹת בְּגִדְלָתוֹ וּשְׁמָעוֹ.

ב. מִלְחָמַת מִצְוָה אֵינוֹ צָרִיךְ לְטַל בָּהּ רְשׁוֹת בֵּית דִּין, אֲלָא יוֹצֵא מִעֲצָמוֹ בְּכָל עֵת, וְכוּפָה הָעַם לְצֵאתָ. אֲבָל מִלְחָמַת הָרְשׁוֹת אֵינוֹ מוֹצִיא הָעַם בָּהּ, אֲלָא עַל פִּי בֵּית דִּין שְׁלֹשָׁבָעִים וְאַחַד.

ג. וּפּוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ, וְאֵין מִמְחִין בִּידּוֹ. וְדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ אֵין לָהּ שְׁעוֹר, אֲלָא כְּפִי מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ: אֵינוֹ מַעֲקֵם הַדְּרָכִים מִפְּנֵי כְּרָמוֹ שְׁלֹזָה, אוֹ מִפְּנֵי שְׂדֵהוּ שְׁלֹזָה, אֲלָא הוֹלֵךְ בְּשׁוּוֹה, וְעוֹשֶׂה מִלְחָמָתוֹ.

ד. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהַחֲרִים שְׂבָעָה עֲמָמִין, שֶׁנֶּאֱמַר "הַחֲרֵם תַּחֲרִימִם" (דְּבָרִים כ"ז); וְכָל שָׂבָא לִידּוֹ אֶחָד מֵהֶן, וְלֹא הִרְגוּ הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תַחֲחֶה, כָּל-נִשְׁמָה" (דְּבָרִים כ"ז). וְכִבֵּר אֲבָדוֹ, וְאֲבָד זְכָרָם.

ה. וְכֵן מִצְוֹת עֲשֵׂה לְאַבֵּד זֶרַע עֲמָלֶק, שֶׁנֶּאֱמַר "תִּמְחָה אֶת-זֶכֶר עֲמָלֶק" (דְּבָרִים כ"ה, יט); וּמִצְוֹת עֲשֵׂה לְזָכֹר תָּמִיד מַעֲשֵׂיו הָרָעִים וְאַרְיֵבְתּוֹ, כְּדֵי לַעֲוֹרֵר אֵיבָתּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "זְכוֹר, אֶת אֲשֶׁר-עֲשֵׂה לְךָ עֲמָלֶק" (דְּבָרִים כ"ה, יז). מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוֹ, "זְכוֹר" בִּפְהִי; "לֹא, תִשְׁכַּח" (דְּבָרִים כ"ה, יט) בִּלְבָב, שֶׁאֲסוּר לְשַׁכַּח אֵיבָתּוֹ וּשְׁנֵאֲתָו.

ו. כָּל הָאֲרָצוֹת שְׂכּוּבָשִׁין יִשְׂרָאֵל בְּמֶלֶךְ עַל פִּי בֵּית דִּין הָרִי זֶה כְּבוֹשׁ רַבִּים, וְהָרִי הִיא כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂכַבְשׁ יְהוֹשׁוּעַ לְכָל דְּבָר: וְהוּא שְׂיִכְבְּשׁוּ אוֹתָהּ, אַחֵר כְּבוֹשׁ כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה.

ז. וּמִתֵּר לְשַׁכֵּן בְּכָל הָעוֹלָם, חוּץ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: מִן הַיָּם הַגָּדוֹל הַמַּעְרָבִי אֶרְבַּע מֵאוֹת פָּרָסָה עַל אֶרְבַּע מֵאוֹת פָּרָסָה, כְּנֶגֶד אֶרֶץ כּוּשׁ וְכְנָגֵד הַמִּדְבָּר הַכָּל אֲסוּר לְהַתִּישֵׁב בָּהּ.

ח. וּבְשִׁלּוּשָׁה מְקוֹמוֹת, הַזְהִירָה תּוֹרָה שְׁלֹא לָשׁוּב לְמִצְרַיִם "לֹא תִסְפּוֹן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה, עוֹד" (דְּבָרִים יז, יז), "לֹא-תִסִּיף עוֹד לָרְאֹתָהּ" (דְּבָרִים כ"ח, כח), "לֹא תִסְפּוּ לָרְאֹתָם עוֹד, עַד-עוֹלָם" (שְׁמוֹת יד, יג). וְאַלְכֶסְנִדְרִיָּה בְּכָלֵל הָאֲסוּר.

ט. מִתֵּר לַחֲזוֹר לְאֶרֶץ מִצְרַיִם לְסַחֲרָה וּלְפָרֶקֶת מִטִּיָּה, וּלְכַבֵּשׁ אֲרָצוֹת אַחֲרוֹת; וְאֵין אֲסוּר אֲלָא לְהַשְׁתַּקֵּעַ שָׁם. וְאֵין לוֹקִין עַל לָאוּ זֶה שְׂבַעַת הַכְּנִיסָה, מִתֵּר הוּא; וְאִם יִחְשַׁב לִישֵׁב וּלְהַשְׁתַּקֵּעַ, אֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה.

י. וְיִרְאֶה לִי שְׂאֵם כְּבֹשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל פִּי בֵּית דִּין, שֶׁהִיא מִתֵּרָת; וְלֹא הַזְהִירָה תּוֹרָה אֲלָא לָשׁוּב לָהּ יְחִידִים, אוֹ לְשַׁכֵּן בָּהּ וְהִיא בֵּית גּוֹיִים, מִפְּנֵי שְׁמַעְשִׂיָּהּ מְקַלְקֵלִין יוֹתֵר מִכָּל הָאֲרָצוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּמְעַשֶׂה אֶרֶץ-מִצְרַיִם . . ." (וִיקְרָא יח, ג).

יא. אֲסוּר לְצֵאת מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לְאֶרֶץ לְעוֹלָם אֲלָא לְלַמֵּד תּוֹרָה, אוֹ לְשֹׂא אִשָּׁה, אוֹ לְהַצִּיל מִיד הַגּוֹיִים, וְיִחֲזוֹר לְאֶרֶץ; וְכֵן יוֹצֵא הוּא לְסַחֲרָה. אֲבָל לְשַׁכֵּן בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, אֲסוּר אֲלָא אִם כֵּן חֲזַק שֵׁם הָרַעֲב, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה שׁוּוֹה דִּינָר חֲטִין בְּשָׁנִי דִּינָרִין.

יב. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים, בְּשֶׁהֵיוּ הַמַּעֲוֹת מְצוּיֹת וְהַפְּרוֹת בִּיקָר. אֲבָל אִם הָיוּ הַפְּרוֹת בְּזוּל, וְלֹא יִמָּצֵא מַעֲוֹת וְלֹא בַּמָּה יִשְׁתַּכַּר, וְאַבְדָּה פְּרוּטָה מִן הַכִּס יֵצֵא לְכָל מָקוֹם שִׁימָצֵא בּוֹ רוּחַ. וְאַף עַל פִּי שֶׁמֶתֶר לְצֵאת, אֵינָה מִדַּת חֲסִידוֹת: שֶׁהָרִי מַחְלוּן וְכִלְיוֹן שְׁנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר הָיוּ, מִפְּנֵי צָרָה גְדוּלָּה יָצְאוּ, וְנִתְחַיְבוּ כָּלֶיהָ לְמָקוֹם.

יג. גְּדוּלֵי הַחֲכָמִים הָיוּ מְנַשְׁקִין עַל תַּחֲוִמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמְנַשְׁקִין אֲבִנֶיהָ, וּמִתְגַּלְגְּלִין עַל עֶפְרָה; וְכֵן הוּא אוֹמֵר "כִּי-רָצוּ עֲבָדֶיךָ, אֶת-אֲבִנֶיהָ; וְאֶת-עֶפְרָה, יַחֲנֶנוּ" (תהילים קב, טו).

יד. אָמְרוּ חֲכָמִים, כָּל הַשּׁוֹכֵן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עֲווֹנוֹתָיו מַחְלוּלִין שֶׁנֶּאֱמַר "וּבֹל-יֹאמֵר שָׁכֵן, חֲלִיתִי; הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּהּ, נִשָּׂא עֹון" (ישעיהו לג, כד). אֲפֹלוּ הֵלֶךְ בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת, זֹכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְכָל הַקְּבוּר בָּהּ, נִתְכַּפֵּר לוֹ, וְכֹאֲלוּ הַמָּקוֹם שֶׁהוּא בּוֹ מִזְבֵּחַ כֶּפֶרָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִפֹּר אֲדָמְתוֹ עִמּוֹ" (דברים לב, מג). וּבִפְרָעֲנוֹת הוּא אוֹמֵר "עַל-אֲדָמָה טְמֵאָה תָמוּת" (עמוס ז, יז). וְאֵינּוּ דוֹמָה קוֹלְטָתוֹ מַחַיִּים, לְמִי שֶׁקוֹלְטָתוֹ לְאַחַר מִיתָה. וְאַף עַל פִּי כֵן גְּדוּלֵי הַחֲכָמִים הָיוּ מוֹלִיכִין אֶת מִיתֵיהֶן לְשָׁם; צֵא וּלְמַד מֵיעֲקוֹב אֲבִינוּ, וְיוֹסֵף הַצַּדִּיק.

טו. לְעוֹלָם יְדוֹר אָדָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲפֹלוּ בְּעִיר שְׂרָבָה גּוֹיִים; וְאֵל יְדוֹר בַּחוּצָה לְאֶרֶץ, וְאֲפֹלוּ בְּעִיר שְׂרָבָה יִשְׂרָאֵל: שֶׁכָּל הַיּוֹצֵא לְחוּצָה לְאֶרֶץ כָּאֲלוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי-גֵרְשׁוֹנֵי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפַּח בְּנַחֲלַת ה' לֵאמֹר לֶךְ עֲבַד אֱלֹהִים אֲחֵרִים" (שמואל א כו, יט). וּבִפְרָעֲנוֹת הוּא אוֹמֵר "וְאֵל-אֲדָמָת יִשְׂרָאֵל לֹא יִבְאוּ" (יחזקאל יג, ט).

טז. כָּשֶׁם שֶׁאָסוּר לְצֵאת מִהָאֶרֶץ לְחוּצָה לְאֶרֶץ כֶּן אָסוּר לְצֵאת מִבֶּבֶל לְשָׂאֵר אֲרָצוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּבִלָּה יוֹבְאוּ, וְשָׁמָּה יִהְיוּ" (ירמיהו כז, כב).